

навчальної діяльності. З метою оптимізації діяльності викладача методичне забезпечення курсу органічної хімії було поповнено комп'ютерною контролюючою програмою. Розроблена контролююча програма на прикладі теми «Карбонові кислоти та їх похідні» орієнтована на студентів природничих факультетів педагогічних вузів. Запропонована методика відбору та побудови тестових завдань комп'ютерної програми легко переноситься на інші теми органічної хімії, що робить можливим створення на її основі повного комплексу комп'ютерних контролюючих програм з усіх тем дисципліни. При контролі програма розраховує коефіцієнт засвоєння (відношення кількості правильно виконаних операцій до загальної кількості операцій) та виставляє оцінку. В цій програмі зведено до мінімуму потребу вводити інформацію з клавіатури: в тестових завданнях використовується маніпулювання мишею.

Таким чином, дидактичні матеріали є визначеною, наперед заданою програмою дій для того, кого навчають. Вони забезпечують турботливе ставлення викладача до бюджету часу студентів і враховують професійну спрямованість їх навчання. Націлювання студентів на певну інформацію, закладену у дидактичних матеріалах, дозує і стимулює їхню самостійну роботу, скеровує домашню підготовку студентів до наступного заняття, допомагає більш глибокому осмисленню теоретичного матеріалу, сприяє формуванню навичок роботи з книгою.

Література

1. Речицький О.Н. Реакційна здатність органічних сполук та напрямок проходження деяких органічних реакцій. – Херсон: ХДПУ. – 2002 – 76 с.
2. Речицький О.Н., Решнова С.Ф. Бачківський І.П. Методичні рекомендації до лабораторного практикуму з органічної хімії. – Херсон: Айлант. – 2000. – 28 с.
3. Решнова С.Ф., Речицький О.Н. Методичні рекомендації до самостійної роботи з органічної хімії. – Херсон: ХДПУ. – 2002 – 90 с.
4. Решнова С.Ф., Речицький О.Н. Модульна система навчання органічної хімії на прикладі теми "Карбонові кислоти та їх похідні". – Матер. Всеукр. наук.-практ. конф. "Хімічна освіта в контексті Болонського процесу: стан і перспективи". – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова. – 2006. – С. 59-61.
5. Решнова С.Ф., Речицький О.Н. Умови створення і використання системи пізнавальних задач з органічної хімії у навчальному процесі. – Матер. Міжнар. конф. "Сучасні тенденції розвитку природничо-математичної освіти". – Херсон: ХДПУ. – 2002. – С. 195-197.
6. Решнова С.Ф., Речицький О.Н., Розумна Н.М. Методичні вказівки по вивченню окремих представників в курсі органічної хімії. – Херсон: ХДПУ. – 1998. – 117 с.

ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЯ ДО ВЗАЄМОДІЇ З ДІТЬМИ, ЩО МАЮТЬ АГРЕСИВНУ ПОВЕДІНКУ

Рябуха А.Ю. (Полтава)

Інформативне поле, в якому сьогодні здійснюється соціалізація дитини, є по відношенню до неї жорстоким і агресивним. Відсутність цензури засобів масової інформації і комунікації уможливили маніпулювання проблемами особистості. Через телебачення, пресу, радіо, Інтернет пропагуються гультяїст-

во, цинізм, злочинність. Діти і молодь, які ще не встигли познайомитись з істинними культурними цінностями людства, натомість занурюються в інформаційний простір культури. Нерідко діти потрапляють у проблемні ситуації та виявляють агресію через те, що не мають базових соціальних умінь. Вони не знають, як відповісти на провокацію інших та не втягуються в бійку; як висловлювати своє невдоволення, не пускаючи в хід грубі слова чи кулаки; як діяти коли хороші наміри постійно наштовхуються на негативну реакцію оточуючих. Діти з проявами агресивності в поведінці частіше не вміють стати на точку зору інших дітей, байдужі до їх емоційного стану.

Готовність вчителя до взаємодії з підлітками, що мають агресивну поведінку, є необхідною передумовою розробки психолого-педагогічних методів корекції. Велику частину свого життя дитина проводить у школі. Тут вона не лише одержує основи знань, а й спілкується і взаємодіє з однокласниками і вчителями. І одним із основних чинників, що впливає на ставлення до навчання, є психологічна атмосфера у класі та школі. Вона залежить від взаєморозуміння, співпраці, від гнучкості поведінки школярів та відсутності в них відкритих агресивних тенденцій [1].

Негативна поведінка дітей підсилюється внаслідок несприятливих відносин з педагогами, що не володіють навичками спілкування з агресивними дітьми. Конфронтація, що не припиняється, тривалі конфлікти й взаємна емоційна ворожість викликають вербальну агресію учнів на педагогів і фізичну агресію на своїх однолітків [2].

Для навичок конструктивної взаємодії психологи розробляють і проводять тренінги для педагогів, де за допомогою рольових ігор і методів конфліктології вони освоюють ефективні способи й практичні навички комунікації з агресивними дітьми.

Завдання консультативної роботи з педагогами – це виключення таких факторів у спілкуванні дорослого з дитиною, які можуть провокувати дитину на відповідну агресивну поведінку.

Основні завдання при підготовці вчителів до взаємодії з агресивними підлітками:

1. Переключити увагу дорослого з фіксації на негативній поведінці учня на власні неконтрольовані негативні емоційні стани, тому що вміння дорослого володіти собою є кращим гарантом адекватної поведінки дітей.
2. Необхідно також допомогти педагогам опанувати прийоми конструктивного, позитивного спілкування з метою усунення відповідної агресивної поведінкової реакції з боку підлітків або зменшення вже наявної.
3. Спілкування з агресивними підлітками – це особлива проблема, для розв'язання якої потрібні певні навички й уміння з боку як батьків, так і педагогів. Зупинимось на деяких прийомах ефективної, конструктивної взаємодії:
  - говоріть з підлітками про свої почуття й переживання мовою внутрішнього „Я”, мовою „Я”-повідомлень (наприклад: дитина розмовляє під час пояснення нового матеріалу).

Учитель („Я”-висловлення): „Коли розмовляють під час пояснення, мені важко говорити і я починаю дратуватися, від цього мені ще складніше. Будь ласка, припини розмовляти”.

- „Активно слухайте” внутрішній світ дитини, світ її почуттів;
- не оцінюйте особистість підлітка, а говоріть про небажані дії дитини;
- намагайтеся побачити в словах і діях підлітка позитивний настрій і добрі наміри;

– регулюйте свій емоційний стан.

Розкриємо правила роботи з агресивними підлітками [3]:

1. Будьте уважними до потреб дитини.
2. Демонструйте модель неагресивної поведінки.
3. Будьте послідовним у покараннях учня, карайте за конкретні вчинки.
4. Покарання не повинні принижувати дитину.
5. Навчайте прийнятних способів виявлення гніву.
6. Давайте підлітку змогу виявити гнів безпосередньо після події.
7. Навчайте учнів розпізнавати свій емоційний стан і стан інших.
8. Розвивайте здатність до емпатії.
9. Збагачайте поведінковий репертуар дитини.
10. Відпрацьовуйте навички реагування у конфліктних ситуаціях.
11. Навчайте брати відповідальність на себе.

Нами були розроблені рекомендації, які дозволять педагогам і батькам стримувати агресивну поведінку підлітків:

1. Кращий спосіб уникнути надмірної агресивності підлітка – виявляти до нього більше уваги, любові і ласки, яких він так потребує.
2. Батьки повинні стежити за своєю поведінкою в сім'ї. Кращий спосіб виховання дітей – єдність їх дій.
3. Не можна застосовувати фізичні покарання.
4. Допомогати підлітку знаходити друзів. Заохочувати розвиток позитивних аспектів агресивності, а саме підприємливості, активності, ініціативності, перешкоджати їй негативним рисам, зокрема ворожості, скутості.
5. Необхідно пояснити підлітку наслідки агресивної поведінки.
6. Враховувати у вихованні та навчанні особистісні властивості підлітка.
7. Давати можливість підлітку задовольняти потреби у самовираженні і самоствердженні.
8. Необхідно обмежувати перегляд відеофільмів зі сценами насильства. Це ж стосується й комп'ютерних ігор.
9. Необхідно спрямовувати енергію підлітка у правильне русло, наприклад, заняття в спортивних секціях; заохочувати його до участі в культурних заходах.

Література

1. Баранова Н. Психокорекція агресивності та конфліктності у підлітків // Психолог: Додаток до газ. „Шкільн. світ”. – 2005. – №36. – С.17-24.
2. Гокіна Л. Агресивна поведінка дітей – це крик про допомогу // Психолог: Додаток до газ. „Шкільн. світ”. – 2007. – №13-15. – С.84-87.
3. Сіроштан С. Система роботи з неординарними дітьми/ С.Сіроштан, Т.Меліченко // Психолог. – 2004. – № 47. – С.5-8.

РН-МЕТРІЯ КИСЛОТНИХ РОЗЧИНІВ ХІТОЗАНУ

Самусенко Ю.В. Крикунова В.Ю., Галицька М.А. (Полтава)

Серед проблем, що привертають до себе в даний час пильну увагу хіміків, біологів, медичних працівників та фахівців у галузі текстильної промисловості, одне з головних місць займають питання, що пов'язані із застосуван-